

Coordinate și tendințe ale consumului populației

Constanța PETCU

Dimensiunile consumului și structura acestuia reprezintă un barometru al nivelului de dezvoltare a economiei unei țări și reflectă, în același timp, nivelul de trai al populației.

După 1990, în perioada de tranziție, consumul a înregistrat, pentru cea mai mare parte a populației din țara noastră, mai mult o involuție decât o evoluție, la majoritatea categoriilor de produse de consum.

Datele privind cheltuielile medii lunare ale populației, obținute din Anchetă Integrată în Gospodării efectuată de Comisia Națională pentru Statistică, începând cu anul 1995, pe un eșantion reprezentativ la nivelul întregii țări, format din aproximativ 36000 gospodării¹, evidențiază nivelul scăzut și structura dezechilibrată a consumului, caracteristice pentru un nivel de trai scăzut și o economie slab dezvoltată.

Sub presiunea inflației, gospodăriile, în marea lor majoritate a gospodăriilor, au fost nevoie să-și dimensioneze consumul de bunuri și

servicii la strictul necesar, astfel încât nivelul real al cheltuielilor efectuate a înregistrat, pe ansamblu, o tendință descreșcătoare. Excepție fac patronii, care sunt singura categorie de gospodării² la care cheltuielile reale înregistrează o dinamică ușor pozitivă. Această situație este și consecința reducerii, în termeni reali, a veniturilor din activitățile salariale, care continuă să fie principala sursă de formare a veniturilor pentru cea mai mare parte a populației și care determină în mod direct mărimea și structura cheltuielilor.

Interesantă este evoluția cheltuielilor reale pentru plata serviciilor, care au înregistrat o tendință crescătoare în ultimii doi ani, în timp ce la mărfuri nealimentare și produse alimentare dinamicele au fost frecvent negative. Aceasta semnifică faptul că tarifele serviciilor au avut în general un ritm mai rapid de creștere și au vizat categorii de servicii la care nu se poate renunța sau nu pot fi înlocuite (energie, gaze, apă, transport, etc.).

¹ Gospodărie este considerată un grup de două sau mai multe persoane care locuiesc împreună, au în general legături de rudenie, fac menajul în comun, consumă în comun și participă la formarea și utilizarea bugetului de venituri și cheltuieli. Persoanele care locuiesc și se gospodăresc singure și nu aparțin de o altă gospodărie se consideră gospodării formate dintr-o singură persoană.

² Categorie socială în care se include o gospodărie, împreună cu toți membrii săi, este cea corespunzătoare statutului ocupațional al capului gospodăriei (de regulă, soțul). Statutul ocupațional reprezintă situația economico-socială a unei persoane, în funcție de activitatea desfășurată și modul de obținere a veniturilor: salariat, patron, țăran, sofer, pensionar.

În structura cheltuielilor totale¹, cheltuielile bănești² sunt în general preponderente, ele reprezentând în jur de 70% pe ansamblu, dar și consumurile din resurse proprii au un rol important, în special pentru gospodăriile cu posibilități financiare reduse. În cazul gospodăriilor de țărani ponderea cheltuielilor bănești este inferioară contravalorii consumului din resurse proprii (45% față de 55% în 1998), ceea ce ilustrează specificul producției agricole țărănești orientată în principal spre consumul intern. De asemenea, peste media de 30% a ponderii autoconsumului, se plasează și gospodăriile de pensionari cu aproape 40%, precum și cele de șomeri cu aproape 30%, categorii sociale dintre cele mai defavorizate.

Cheltuielile de consum³, medii

¹ Cheltuielile totale cuprind cheltuielile bănești efectuate la care se adaugă contravalarea consumului uman și animalier de produse alimentare și nealimentare din resursele proprii ale gospodăriilor (din producție proprie, din stocuri, din muncă, primite în dar etc.).

² Cheltuielile bănești se referă la: cumpărarea produselor alimentare consumate și neconsumate (stocate), mărfurilor nealimentare și plata serviciilor; cumpărarea de animale, păsări, furaje, semințe; cumpărarea de imobile, terenuri, acțiuni; plata impozitelor, taxelor, cotizațiilor, asigurărilor etc. Includ și contravalarea produselor și serviciilor gratuite sau cu reducere de pret provenite de la agenții economici publici și privați. Nu includ sumele depuse la bănci, împrumuturile și creditele restituite.

³ Cheltuielile de consum cuprind: cheltuielile pentru cumpărarea produselor alimentare consumate; contravalarea consumului uman de produse alimentare și nealimentare din resurse proprii; cheltuielile pentru cumpărarea mărfurilor nealimentare; cheltuielile pentru plata serviciilor.

lunare pe o persoană, evidențiază menținerea unor discrepanțe constante între categoriile socioprofesionale, patronii înregistrând cele mai mari cheltuieli, urmați la mare distanță de salariați, pe ultimele locuri situându-se gospodăriile de șomeri și pensionari. De asemenea, nivelul cheltuielilor medii lunare pe persoană are o evoluție invers proporțională cu mărimea gospodăriei și cu numărul de copii aflați în întreținere. Astfel, la gospodăriile cu 6 sau mai mulți membri nivelul cheltuielilor totale de consum pe persoană reprezintă mai puțin de jumătate din cel al gospodăriilor formate dintr-o persoană.

Între cheltuielile de consum din urban și din rural diferența absolută nu este foarte mare, dar structura cheltuielilor este pronunțat diferită. Astfel, în mediul urban cheltuielile de consum sunt destinate preponderent (85%) cumpărărilor de mărfuri și plății serviciilor, în timp ce în mediul rural aproape 50% din necesarul de consum provine din resurse proprii.

La toate categoriile de gospodării cheltuielile de consum au fost orientate, în ordine, către produsele alimentare, apoi spre mărfurile nealimentare și plata serviciilor.

Cu o pondere a cheltuielilor pentru produse alimentare⁴ de aproape 60% din total, consumul populației din țara noastră prezintă una din par-

⁴ Cheltuielile pentru consumul alimentar cuprind: cheltuielile pentru cumpărarea produselor alimentare consumate în perioada de referință; cheltuielile pentru alimente și băuturi consumate în unitățile de alimentație publică; contravalarea consumului uman de produse alimentare din resurse proprii.

ticularitățile definitorii ale consumului caracteristic stării de sărăcie. Creșterea acestei ponderi la peste 65% în

cazul gospodăriilor de șomeri, țărani sau pensionari reprezintă un indiciu al accentuării degradării nivelului de trai.

Tabelul nr. 1

Structura cheltuielilor totale de consum

%

	Anii	Total gospodării	Salariați	Patroni	Țărani	Șomeri	Pensionari
Produse alimentare	1995	57,4	56,2	42,7	59,1	62,0	58,8
	1996	57,6	56,4	48,1	57,6	65,5	58,6
	1997	58,8	58,1	51,0	58,8	63,3	59,4
	1998	57,2	54,8	46,8	58,8	63,2	58,9
	1999*	54,9	52,3	46,6	56,8	61,1	56,6
Mărfuri nealimentare	1995	31,2	31,8	39,9	33,7	29,3	29,8
	1996	31,2	31,4	35,8	35,9	25,0	30,4
	1997	29,0	28,6	32,5	33,8	26,6	28,6
	1998	28,2	28,5	36,7	33,5	24,4	26,9
	1999*	28,9	29,3	33,5	34,7	24,0	27,7
Servicii	1995	11,4	12,1	17,4	7,2	8,7	11,4
	1996	11,2	12,2	16,1	6,5	9,5	11,0
	1997	12,2	13,3	16,5	7,4	10,1	12,0
	1998	14,6	16,7	16,5	7,7	12,4	14,2
	1999*	16,2	18,4	19,9	8,5	14,9	15,7

* iunie 1999

Sursa: Consiliul Național pentru Statistică, *Veniturile, cheltuielile și consumul populației*, nr. 1, 2/1996, nr. 1, 2/1997, nr. 1, 2/1998; nr. 1/1999.

Această distribuție a cheltuielilor de consum în care numai 25-30% au ca destinație procurarea de mărfuri nealimentare¹ și 10-15% pentru plata serviciilor² utilizate este specifică

că unui mod de viață în care prioritatea o reprezintă satisfacerea la nivel minim a necesităților de bază, în primul rând hrana pentru asigurarea subzistenței, celelalte nevoi fiind satisfăcute în mai mică măsură din cauza prețurilor inaccesibile și a veniturilor insuficiente.

Tendința de diminuare cu 2-3%, pe totalul gospodăriilor, a proporției cheltuielilor pentru produse alimentare, din ultimii doi ani, este realizată pe seama creșterilor de tarife la unele

¹ Cheltuielile pentru mărfuri nealimentare se referă la cumpărarea de: îmbrăcăminte, încăltăminte, articole de galanerie, mercerie, marochinărie, mobilă, articole de uz gospodăresc, aparate de uz casnic, articole de menaj, produse chimice, aparate audio-video, instrumente muzicale, ceasuri, bijuterii, cărți, reviste, ziare, mijloace auto-moto și piese de schimb, articole de igienă și cosmetică, medicamente și aparatură medicală, combustibili, materiale de construcții, inventar agricol, tutun etc.

² Cheltuielile pentru plata serviciilor cuprind cheltuielile efectuate pentru: confectionarea și repararea îmbrăcămintei, încăltămintei,

aparatorilor de uz casnic, plata serviciilor de transport, poștă și telecomunicații, plata chiriei, a cheltuielilor pentru întreținerea locuinței, plata serviciilor de sănătate, învățământ, educație, îngrijire personală etc.

servicii indispensabile, pentru care gospodăriile au fost nevoie să găsească resurse de finanțare prin reducerea sumelor alocate hranei zilnice.

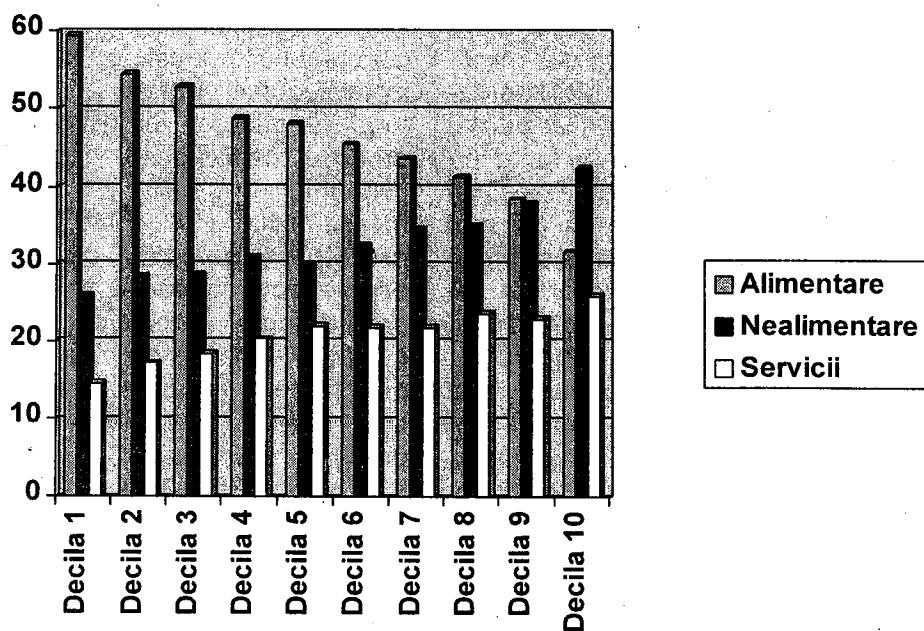
O remarcă specială se cuvine a fi făcută în legătură cu cheltuielile alimentare ale gospodăriilor de patroni care, deși sunt cele mai mari în valoare absolută, au coborât ca pondere sub pragul de 50%, situație singu-

lară în ansamblul gospodăriilor. Veniturile substanțial mai ridicate ale acestei categorii le permit orientarea și către satisfacerea altor nevoi în afara celor fundamentale.

Legătura dintre nivelul veniturilor și structura cheltuielilor este mai bine pusă în evidență de gruparea gospodăriilor pe decile de venit¹ (graficul nr. 1).

Graficul nr. 1

Structura cheltuielilor bănești de consum pe decile de venit, în anul 1998

Se observă că gospodăriile cu venituri mici se orientează preponderent către asigurarea mijloacelor de subsistință, în primul rând alimente. Pe măsură ce veniturile cresc, ponderea alimentelor scade în favoarea mărfurilor nealimentare și a serviciilor. Structura consumului unei gospodării din decila superioară de venit

este total diferită comparativ cu cea a unei gospodării sărace, din decila inferioară.

¹ Decila de venit cuprinde 10% din numărul total de gospodării, ordonate crescător după mărimea venitului. Distribuția gospodăriilor pe decile de venit se face pe baza venitului total pe o persoană, deflatat cu indicele prețurilor de consum.

În timp ce prima cheltuie 31,7% pentru alimente, 42,4% pentru mărfuri nealimentare și 25,9% pentru servicii, cea de-a doua alocă un procent aproape dublu (59,5%) din cheltuielile sale bănești pentru alimente, pentru produse nealimentare cheltuielile se reduc la 25,9%, iar pentru servicii la numai 14,6%. În cifre absolute, diferențele sunt și mai evidente. Astfel, cu toate că ponderea cheltuielilor alimentare este mai ridicată, o gospodărie săracă cheltuie mult mai puțini bani pentru alimente decât o gospodărie din decila superioară, respectiv o sumă de 1,5 ori mai mică.

În cazul mărfurilor nealimentare, raportul este de 4,7 la 1, iar pentru servicii de peste 5 la 1 în favoarea celor din decila superioară. Decalajul între grupele extreme este și mai mare dacă se are în vedere și faptul că, în general, gospodăriile cu venituri mari, care se încadrează în grupele superioare, au un număr redus de copii, o componentă mai restrânsă și deci un număr de persoane mai mic în întreținere. Aceasta le permite, ca după acoperirea nevoilor de bază, să-și satisfacă anumite necesități de ordin superior, cu caracter personal, legate de petrecerea timpului liber etc.

În ceea ce privește consumul de produse alimentare, ca urmare a scăderii reale a cheltuielilor totale alimentare, după 1990, la unele produse de bază, cantitățile utilizate în alimentație au scăzut de la un la altul, ajungând la niveluri inferioare celor înregistrate înainte de 1989. Astfel, de la un consum mediu anual pe locuitor de 61 kg de carne și produse din carne în 1990, s-a ajuns

la 47,2 kg în 1996, la 39,3 kg în 1997, la 38,9 kg în 1998 și 39,7 kg în 1999, sub nivelul de 50,2 kg cât se înregistra în 1989. De subliniat că, având un consum mediu lunar pe persoană de numai 3,5 kg de carne și preparate din carne, România se situează mult în urma țărilor vecine, cu economii în tranzitie. Astfel, în Ungaria consumul mediu lunar de carne era în 1998 de 4,8 kg pe locuitor, în Cehia de 5 kg, în Polonia de 5,45 kg, în Slovenia de 4,6 kg, iar în Slovacia de 5,5 kg. Scăderi semnificative s-au înregistrat și la consumul de lapte și produse din lapte, legume și produse din legume, fructe și produse din fructe, zahăr și produse zaharoase. În schimb, consumul de grăsimi s-a menținut la nivelul anilor 1989-1990, cu ușoare oscilații pe parcursul perioadei. De asemenea, consumul de pâine și produse din cereale s-a menținut ridicat și a înregistrat chiar o tendință de creștere în ultimii ani, compensând reducerile cantitative la celelalte produse de bază. Cu un consum mediu lunar de 10 kg de pâine pe locuitor, România devansează cu mult țările vecine, care au o structură a consumului alimentar calitativ superioară, dar și alte obiceiuri și tradiții de consum.

Referitor la structura consumului caloric¹, se remarcă preponderența celui de origine vegetală, care în 1999 a reprezentat aproape

¹ Consumul caloric reprezintă aportul energetic al consumului fizic de produse alimentare, determinat pe baza consumului în unități naturale și a continutului caloric al alimentelor (stabilit pe baza normelor elaborate de Ministerul Sănătății).

80% din total. De subliniat că, aportul caloric mediu zilnic pe locitor a scăzut de la 3038 calorii în 1990 la numai 2624 calorii în 1998 și la 2646 calorii în 1999. Proteinele de origine animală s-au redus de la 42,8 g zilnic pe persoană în 1990, la 33 g în 1999, iar consumul de glucide de la 433,3 g la 360 g, în aceeași perioadă.

Sortimental și cantitativ, persoanele din gospodăriile de patroni, care au înregistrat și cel mai ridicat consum de carne (4,6 kg lunar/persoană), au avut o alimentație relativ mai bună comparativ cu celealte categorii, în special cu cele de țărani, pensionari sau șomeri, aceștia din urmă consumând numai 2,9 kg de carne pe lună. Veniturile reduse ale acestor categorii defavorizate le limitează posibilitățile de asigurare a unei alimentații cu un conținut de proteine satisfăcător. La unele produse de bază consumate în gospodăriile de

țărani, pensionari și șomeri ponderea resurselor proprii este semnificativă, dovedind dependența strânsă a acestor categorii, ale căror mijloace financiare sunt modeste, de activitatea agricolă din gospodăria proprie.

Dotarea cu bunuri de folosință îndelungată¹ reprezintă o altă componentă importantă a nivelului de trai al populației, care poate constitui un criteriu de diferențiere a categoriilor sociale, exercitând în același timp o puternică influență asupra standardului de viață.

Dacă se are în vedere perioada în care au fost dobândite bunurile de folosință îndelungată aflate în înzes-trarea gospodăriilor, se constată că majoritatea aparatelor de uz casnic (aragaz, frigider, mașini de spălat, aspiratoare de praf) provin din perioade anterioare anului 1990, deci sunt în funcțiune de 10-15 ani sau chiar mai mult (tabelul nr. 2).

Tabelul nr. 2

**Înzecherea gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată,
după anul dobândirii**

	Total iunie 1999	nr. mediu/100 gospodării		
		Dobândite		
		înainte de 1981	în perioada 1981-1990	după 1990
Aragaz	78,2	35,8	27,1	15,3
Frigider	72,1	26,5	31,0	14,6
Congelator	15,1	1,1	5,9	8,1
Mașini de spălat rufe	40,7	13,0	17,0	10,7
Aspiratoare de praf	27,1	7,6	11,1	8,4
Televizoare color	49,8	0,1	8,1	41,6
Radio, radiocasetofoane	56,1	15,4	20,1	20,6
Videocasetofoane	4,7	sub 0,05	1,4	3,3
Autoturisme	19,2	2,4	6,6	10,2

Sursa: *Aspecte privind calitatea vieții*, CNS, 2000.

¹ Bunurile de folosință îndelungată se referă la toate bunurile cu utilizare de durată, cu valoare relativ ridicată de care dispune o gospodărie, aflate în stare de funcționare.

După această dată, în majoritatea gospodăriilor, mai ales a celor sărace, s-a urmărit în principal înlăuirea celor devenite nefuncționale și mai puțin înnoirea sau modernizarea dotărilor existente.

Pentru gospodăriile cu venituri mai mari sau cu resurse financiare provenite din economiile realizate în anii anteriori, după 1990 investițiile au fost orientate cu precădere spre produsele cu grad ridicat de tehnicitate și s-au concretizat în achiziționarea de bunuri de tipul televizoarelor color, aparaturii audio-video, autoturismelor, congelatoarelor, tendință manifestată atât în mediul urban cât și în cel rural. Astfel, 79% din totalul televizoarelor color, 65% din cel al videocasetofoanelor precum și peste 45% din cel al congelatoarelor și autoturismelor existente la populație au fost cumpărate în această perioadă.

Diversificarea ofertei, liberalizarea comercializării anumitor produse considerate restrictive pentru cumpărătorii interni până în 1989, disponibilitățile bănești existente la populație și teama devalorizării lor ca urmare a creșterii ratei inflației, au influențat aceste opțiuni ale populației pentru achiziționarea anumitor bunuri de folosință îndelungată.

Cu toate acestea, se menține încă o dotare necorespunzătoare, ne-satisfăcătoare a majorității gospodăriilor cu unele bunuri care au devenit deja o necesitate pentru condiția omului modern și nu un lux. Prețurile ridicate fac ca anumite bunuri durabile să devină inaccesibile pentru gospodăriile numeroase și cu venituri care abia pot să acopere cheltuielile cu-

rente.

Resursele financiare limitate precum și aceste prețuri, uneori prohibitive, cu care se comercializează mașinile, aparatelor și obiectele de uz casnic și gospodăresc, au făcut ca achiziționările de produse noi să se efectueze cu frecvență redusă la majoritatea gospodăriilor. În aceste condiții, acumulările nu pot fi consistente, îmbunătățirea, completarea sau modernizarea înzestrării gospodăriei presupunând un efort investițional major, ce nu poate fi susținut ușor atât timp cât veniturile disponibile sunt orientate preponderent spre produse de strictă necesitate.

Referitor la servicii, poziția deținută de acestea în cheltuielile de consum ale gospodăriilor rămâne modestă, cu toate că pe total au înregistrat o creștere relativă de la 16,8% în 1995 la 21,8% în 1998.

Analiza în detaliu a structurii cheltuielilor cu serviciile ne dezvăluie faptul că pe total gospodării, cheltuielile aferente locuinței și întreținerii acesteia (chirie, energie electrică și termică, gaze, apă etc.) au reprezentat 37,3% din totalul serviciilor plătite. Pentru gospodăriile din mediul urban aceste cheltuieli sunt mult mai ridicate decât pentru cele din mediul rural (48,7% față de 15,9%).

Dat fiind că locuința se numără printre nevoile fundamentale, care trebuie satisfăcute cu prioritate, consumul de servicii legate de aceasta capătă la rândul său rang de prioritate corespunzător în ierarhia cheltuielilor gospodăriilor. Pentru familiile care locuiesc în blocuri, aceste servicii nu depind în totalitate de voința și com-

portamentul de consum individual (cum este cazul consumului de energie termică pentru încălzire, de exemplu) și generează cheltuieli care devin obligatorii. De asemenea consumurile de energie electrică, apă, gaze au o elasticitate scăzută la creșterea tarifelor și la scăderea veniturilor.

Relativa stabilitate a nivelului consumului legat de locuință, pe de o parte, și creșterile mari de tarife la aceste servicii, pe de altă parte, înghită o mare parte din resursele financiare ale gospodăriilor. Această situație a determinat creșterea ponderii cheltuielilor cu locuință în total servicii, în perioada la care ne referim, pentru toate categoriile de gospodării, ajungând la 42,4% pentru salariați, 32,5% pentru patroni, 48,6% în cazul șomerilor și 32,2% pentru pensionari în 1998. Cea mai defavorizată categorie de gospodării este cea a șomerilor, locuința absorbind aproape jumătate din cheltuielile pentru servicii, fapt explicabil prin aceea că majoritatea șomerilor locuiesc în mediul urban, în general au copii în întreținere, iar nivelul veniturilor este redus.

Similar celorlalte categorii de cheltuieli, nivelul cheltuielilor cu serviciile este influențat de numărul membrilor care compun gospodăria și mai ales de existența mai multor copii în întreținere. Astfel, cheltuielile medii lunare pe o persoană au o evoluție invers proporțională cu mărimea gospodăriei și cu numărul de copii aflați în întreținere (graficul nr. 2).

Dacă gospodăriile formate dintr-o singură persoană au cheltuit pentru servicii, în medie, 105 mii.lei lunar, cele compuse din 6 sau mai mulți

membri au alocat de trei ori mai puține resurse bănești, respectiv 32,3 mii lei pe persoană. De asemenea, gospodăriile fără copii au plătit pentru servicii în medie lunar 93,5 mii lei, în timp ce cele cu 4 sau mai mulți copii în întreținere, de 5 ori mai puțin, respectiv 18,9 mii lei pe persoană. Diferențele foarte mari, între gospodăriile numeroase și cele mai reduse ca număr de membri, în ceea ce privește nivelul cheltuielilor cu serviciile pe persoană, provin, într-o anumită măsură, și din faptul că prestațiile legate de locuință, care dețin ponderea cea mai mare în volumul serviciilor, se distribuie pe un număr mai mare de persoane, conducând în acest fel la diminuarea sumelor individuale. Nu este mai puțin adevarat însă că gospodăriile numeroase, cu mulți copii în întreținere sunt și cele mai defavorizate sub aspectul nivelului și structurii consumului și implicit al nivelului de trai. Acest lucru rezultă și din faptul că pentru gospodăriile cu mulți copii consumul din resurse proprii are o pondere foarte ridicată (41,1%), corespunzător posibilităților financiare reduse de care dispun, insuficiente pentru satisfacerea necesităților curente de consum. Aceste gospodării sunt nevoie să-și restrângă consumul la minimul de subzistență și să renunte în primul rând la unele servicii (de cultură, agrement, turistice etc.).

În concluzie, se poate spune că sub influența creșterii permanente a prețurilor și tarifelor, concomitent cu frânarea creșterii veniturilor nominale, s-a produs scăderea abruptă a puterii de cumpărare, cu consecințe negative directe asupra nivelului de trai

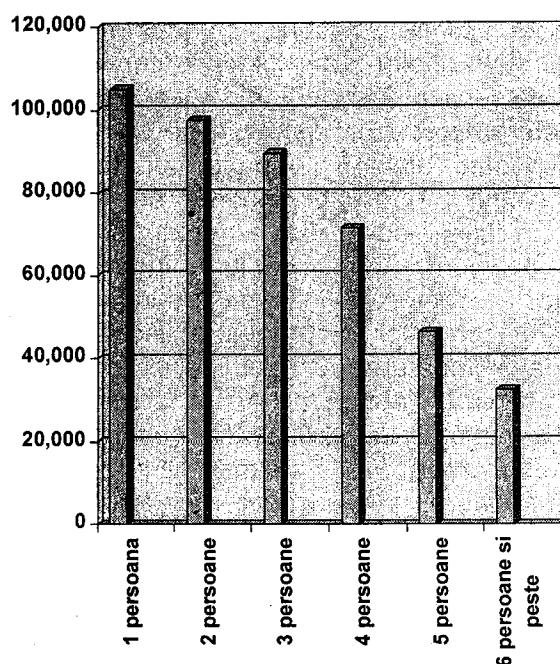
al marii majorități a populației. Cererea solvabilă s-a redus și, ca urmare, consumul populației s-a restrâns la strictul necesar pentru subsistență, la toate componentele sale principale: alimentar, nealimentar, servicii. Structura consumului s-a degradat permanent, ponderea cheltuielilor

cu consumul alimentar a crescut, fără ca acesta să se îmbunătățească cantitativ sau calitativ. Populația apelează, într-o proporție însemnată, la consumul de produse agroalimentare din resurse proprii, încercând să amortizeze într-o anumită măsură scăderea veniturilor reale.

Graficul nr. 2

Cheltuielile pentru plata serviciilor după mărimea gospodăriei, în 1998

- lei medii lunare pe persoană -

Abundența pe piață românească a produselor de import, nu întotdeauna de cea mai bună calitate, a devenit o frână în relansarea producției interne de bunuri de consum. Ameliorarea consumului și a nivelului de trai al populației ține, în primul rând, de relansarea dezvoltării eco-

nomice, care nu se poate realiza fără creșterea producției interne de bunuri și servicii de consum.

Prin stimularea cererii de consum, relaxarea restricțiilor impuse creșterii veniturilor salariale ale populației ar putea determina o creștere a volumului producției interne de bunuri și servicii.

Bibliografie

- Constantinescu, N.N., Probleme ale tranzitiei la economia de piata in Romania, (coordonator) Ed. Fundatia "Romania de Maine", Bucuresti, 1997.
- Grigorescu, C., Consumul mondial si dezvoltarea umana, in: Revista raporturi de muncă, nr. 12/1998.
- Gadrey, J., L'économie des services, Edition La Decouverte, Paris, 1992.
- Molnar, M., Coordonate ale sărăciei in Romania, in: Probleme economice, nr. 21-22/1998, CIDE.
- Poenaru, M., Dimensiunea economică a calității vieții, in: Revista raporturi de muncă, nr. 1/1997.
- Poenaru, M.; Molnar, M., Costul social al reformei in Romania, in: Probleme economice, nr. 1-2-3 / 1992, CIDE.
- Zaman, Gh.; Ciutacu, C.; Vâlceanu, G. (coordonatori); Grigorescu, C.; Molnar, M.; Poenaru, M., Blocage in economia de tranzitie a Romaniei. Forme de manifestare, cauze, efecte, mecanisme si solutii, Ed. Tehnică, Bucuresti, 1997.
- Petcu, C., Consumul nealimentar sub influența inflației, in: Probleme economice, nr. 44/1999, CIDE.
- Petcu, C., Serviciile de consum pentru populație, in: Probleme economice, nr. 20 / 2000, CIDE.
- Academia Română Raportul național al dezvoltării umane, INCE, IEN, Ed. Expert Bucuresti, 1997, 1998, 1999.
- CNS CESTAT, Statistical Bulletin, nr. 4 / 1999.
- CNS, Veniturile, cheltuielile si consumul populației, nr. 1, 2 / 1996, 1997, 1998, 1999.
- CNS, Aspecte privind calitatea vieții populației, nr. 1, 2 / 1996, 1997, 1998, 1999.
- CNS, Anuarul statistic al Romaniei, 1996 - 1998.